

**ÇOCUK VAKFI'NDAN
ZEKÂ ve YETENEK KONUSUNDA
ÜLKE ÖLÇEKLİ ÖNERİLER**
(Yeni Bir Anlayış, Yeniden Yapılandırma ve Yeni Modellerin Geliştirilmesi)
-Ön Bilgi Notu-
(3 Ağustos 2017)

Önerilerin Amacı

Çocuk Vakfı'nın 1999 yılından bu yana çok sayıda çalışma sonunda alan uzmanlarıyla geliştirdiği ülke ölçekli öneriler, zekâ ve yeteneğin önündeki engellerin aşılması ve gerekli insan kaynağının yetiştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Çocuk Vakfı'nın geliştirdiği öneriler tartışmaya, eleştiriye ve geliştirilmeye açık ön bilgi notlarından oluşmaktadır. Her öneriyle ilgili hazırlığı, yöntemi önceden belirlenmiş her ortamda ve akademik düzeyde paylaşmaya hazırız. Bu öneriler, görüşüne başvurulmuş binlerce çocuğun ve alan uzmanının emeğini yansıtmaktadır.

Çocuk ve Yetişkin ayrımı yapmaksızın, insanın temel gelişim hakkına dayalı bir anlayışı hayata geçirebilmek için zihniyet değişimine ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz. Zekâ ve Yetenek konusunda Türkiye için yeni bir anlayış, yeniden yapılandırma ve yeni eğitim modelleri geliştirmeyi amaçlayan bu önerileri sunuyoruz.

Çocuk Vakfı

Millî Eğitim Bakanlığı İçinde Yürütülecek Çalışmalar

a. İlk Adım İçin: Genelge

Bakanlık içinde yapılacak çalışmaların bir program çerçevesinde başlayabilmesi amacıyla; amacı, kapsamı, işlevi ve süreci iyi belirlenmiş **MEB Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi**'ne ilişkin Genelgenin hazırlanması ve yayımlanması.

b. Mevzuat Çalışmaları

(Yasa ve Anayasa çerçevesinde yapılması gereken mevzuat çalışmaları)

1. MEB'deki mevcut eğitim kurumları için özel yetenekleri geliştirici tedbirleri alacak şekilde (seçmeli ve kredili sistem dâhil) mevzuat düzenlemesi yapılması.

2. **MEB Özel Yeteneklilerin Eğitimi Genel Müdürlüğü**'nün kurulması. MEB Özel Eğitim ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bugüne kadar yürütülen çalışmalardan sonuç alınamadığı gibi özel yetenekli çocuk eğitimi tam anlamıyla sarmala dönüşmüştür. Zekâ ve Yetenek eğitimi konusu Talim ve Terbiye Kurulu'nun gündemine getirme iradesi gösterilememiştir. Özel yeteneklilerin eğitimi için Bakanlığın yeni bir zihniyete, tasavvura, müfredata ve bu alanın gerektirdiği şekilde yeniden yapılandırılmaya acilen ihtiyacı vardır.
3. **MEB Özel Yeteneklilerin Eğitimi Bilim ve Değerlendirme Kurulu Yönergesi**'nin hazırlanması. (Taslağı hazırdır.)
4. **MEB Özel Yetenekli Bireyler Eğitim Konseyi Yönerge**'sinin hazırlanması (Taslağı hazırdır.) ve Konsey için hazırlanacak yasa çalışmalarının Başbakanlığa sunulması.

(Bu konuda TBMM'nin Üstün Yetenekli Çocuklar Araştırma Komisyonu Raporu, 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve bütün Hükümet Programlarının incelenerek mevzuat çalışmalarının başlatılması.)

5. Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi için; örgün, yaygın ve sargın (Hayatboyu İşlevsellik ve Sargın Eğitim çerçevesinde örgün eğitim dışındaki her yaştan yetişkin bireyi dâhil edecek şekilde) eğitimi kapsayan Müfredat Çalışmaları'nın başlatılması. (Çocuk Vakfı'nın önerisi ile 2005 Mayıs'ından Temmuz ayına kadar Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı'nın öncülüğünde oluşturulan İstanbul Çalışma Grubu'nun çalışmalarının dikkate alınması.) (2005-2006 yıllarında Ziya Selçuk'un Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı döneminde başlatılan çoklu zekâ yapılandırma çalışmalarının sürece dâhil edilmesi.) (MEB Talim ve Terbiye Kurulu, MEB Özel Yeteneklerin Eğitimi Genel Müdürlüğü, Türkiye Yetenekleri Geliştirme Kurumu (TYG), Üniversite, Uzman STK iş birliğinde.)

c. Strateji Çalışmaları

1. Şubat 2013 tarihinde Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun kabul ettiği ve Hükümet Kararı'na dönüştürülmek amacıyla Başbakanlık tarafından "yetersiz" bulunarak Millî Eğitim Bakanlığı'na iade edilen **Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017** belgesinin iptal edilmesi; Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatları ile MEB, Çocuk

Vakfı, TÜBİTAK-TÜSSİDE'nin hazırladığı ve 29 Eylül 2011 tarihinde sonuçlandırılan ve Sayın Başbakan'a sunulan **I. Türkiye Yeteneklerin Geliştirilmesi Stratejisi ve Uygulama Planı** belgesinin gözden geçirilerek BTYK'nin Onayına sunulması ve Hükümet Kararı'na dönüştürülerek hayata geçirilmesi.

2. **Strateji Belgesi**'nin kabulünden itibaren bu konuda Strateji Danışmanlarının görevlendirilmesi; Başbakanlık ve Bakanlıklar düzeyinde çalışmalarını planlayacak, ilgili Hükümet Kuruluşları, YÖK, Üniversiteler ve STK'lerle iş birliği ve süreç yönetimini sağlayacak bir Çalışma Grubu'nun oluşturulması ve **Strateji ve Uygulama Çalışmaları Eylem Planı**'nın hazırlanması.

d. Öncelikli Çalışmalar

1. MEB Özel Yetenekli Bireyler Eğitim Konseyi'nin Kurulması

Açıklama:

Bakanlığa Kasım 2014'te teslim edilen Konseyle ilgili Yönerge taslağı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Başkanlığında kurulacak bir Konsey yapısını öngörmektedir. Bu nedenle özel yetenekli bireylerin ülke ölçekli örgün, yaygın ve sargın eğitimleri konusunda Başbakanın-Cumhurbaşkanının Başkanlığında bir Konsey kurulması önerilmektedir. (Kurulacak Konseyin BTYK, Yüksek Planlama Kurulu ve Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu gibi bir işlevi olması öngörülmektedir.)

2. Zekâ ve Yetenek Testlerinin Kültürel Uyumu Çalışmaları

Zekâ ve Yetenek Testleri için **Durum Tespiti Raporu** hazırlanması ve üniversitelerde hayata geçirilecek çalışmaların öncelik sıralamasının yapılması. MEB ve üniversite iş birliğinde yapılacak çalışmaların projelendirilmesi ve telif haklarının güvence altına alınması. Bu konuda geliştirilmiş ölçeklerin uygulanması (Anadolu Sak Zekâ Ölçeği CASİS) gibi. (Bilimsel bir kurul oluşturulması ve bu kurulun tavsiyeleri doğrultusunda hareket edilmesi.)

3. Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları

Zekâ ve yetenek konusunda dünyada geliştirilmiş ölçme ve değerlendirme çalışmaları dikkate alınarak zekâ ve yetenek konularında üniversitelerle yapılacak ölçek geliştirme çalışmaları için kaynak temin edilmesi ve bilimsel bir kurula sekreteryahizmeti verilmesi. (MEB-üniversite iş birliğinde.)

4. MEB İleri Öğrenme Ortamları İçin Materyal ve Model Geliştirme Çalışmaları

Erken çocukluktan başlayarak, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde özel yetenekli bireyler için ileri öğrenme ortamları ile zekâ ve yetenek türlerine göre eğitim materyali ve modeller yanında açık uçlu ve zenginleştirilmiş program içeriklerinin hazırlanması için bilimsel bir kurul kurulması, üniversitelerle yapılacak çalışmaların planlanması ve ürünlerin akademik ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında eğitim ortamlarında kullanılması amacıyla gerekli ölçme ve değerlendirme çalışmalarının başlatılması ve yürütülmesi.

5. Örgün ve yaygın eğitim kapsamında Bakanlık bünyesinde ve üniversitelerde **Zekâ ve Yetenek Tanılama** (Değerleme), **İzleme Merkezleri ve Noktaları** oluşturulması. (MEB-üniversite iş birliğinde)

(Bu çalışma için bilimsel kurulun görüşü, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve kurulacak MEB Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü'nün danışmanlığında Zekâ ve Yetenek Testleri ve Ölçme ve Değerleme ile İleri Öğrenme Ortamları Materyal ve Model Çalışmaları için ülke ölçekli hizmet yapacak **Zekâ ve Yetenek Tanılama** (Değerleme), **İzleme Merkezleri ve Noktaları** için bir model ile çalışma esaslarını belirleyen Yönerge hazırlanması.)

6. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin Yeniden Yapılandırılması

Bilim ve Sanat Merkezleri'nin kurulacak **MEB Özel Yeteneklilerin Eğitimi Genel Müdürlüğü**'ne devredilmesi öngörülmektedir. Amacı ve işlevini yitiren **Bilim ve Sanat Merkezleri** için şimdiye kadar yapılan kongre, çalıştay ve araştırmaların sonuçları dikkate alınarak bu birim için özel bir kurul kurulması; **Durum Tespiti Raporu** doğrultusunda BİLSEM'lerin yeniden yapılandırılması ve Yönergesinin iptal edilerek yeniden hazırlanması.

7. MEB Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü

Zekâ ve Yetenek eğitimi konusunda örgün ve yaygın eğitim çerçevesinde zekâ ve yetenek testleri, ölçme, değerlendirme, materyal ve eğitim modeli geliştirme (Hayatboyu İşlevsellik ve Sargın Eğitimini de kapsayacak şekilde) çalışmalarını üstlenecek bir merkez veya enstitünün kurulması.

Yüksek Öğretim Boyutu

Örgün, yaygın ve sargın eğitim bağlamında özel yetenekli bireylerin eğitiminin üniversite boyutu için öneri hazırlayacak bir bilimsel kurulun kurulması ve önerilerin YÖK'e ve ÖSYM'ye iletilmesi. YÖK'ün erken çocukluk dönemi eğitiminden başlayarak zekâ ve yetenek eğitimi kapsayan çalışmaları bütün yönleriyle Yüksek Öğretim Sistemine dâhil etmesi. (Eğiticilerin eğitimi, Araştırma-Geliştirme, Uygulama, Eğitim Modeli Hazırlama, Ölçme-Değerlendirme Yöntemleri Geliştirme.) (Çocuk Vakfı'nın 13 Mayıs 2010 tarih ve 107 sayılı yazısıyla YÖK'e gönderilen önerilerin dikkate alınması.)

Dört Öneri:

Türkiye Yetenekleri Geliştirme Kurumu

1. Aralık 2010 tarihinde Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatları ile hazırlanan ve Çocuk Vakfı tarafından 28 Mayıs 2012 tarihinde Başbakanlığa teslim edilen **Türkiye Yetenekleri Geliştirme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Taslağı**'nın Hükümet tarafından TBMM Başkanlığı'na sunulması konusunda çalışmalar yapılması. (Önerilen kurumla ilgili Kanun Taslağı Sayın Cumhurbaşkanımıza sunulmak üzere 25 Temmuz 2017 tarihinde yeniden Cumhurbaşkanlığına gönderilmiştir.)

Kanunun Amacı ve Kapsamı:

"Bu Kanunun amacı; bireylerdeki yeteneklerin belirlenmesi, geliştirilmesi, ülke yararına verimli hale getirilmesi için gerekli strateji ve politikaları tespit etmek, araştırma-geliştirme ve uygulamaları özendirmek, gerekli altyapı ve araçların oluşturulmasını ve geliştirilmesini sağlamak, ilgili kurum ve tüzel kişilerle işbirliğini kurmak, ülkede yeteneklerin geliştirilmesi kültürünü yaygınlaştırmaya yönelik faaliyetleri yürütmek amacıyla Türkiye Yetenekleri Geliştirme Kurumunun (YGK) kuruluş, görev ve yetkilerini düzenlemektir."

(Kanun taslağı için www.cocukvakfi.org.tr Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi bölümü)

2. **Türkiye Çocuk ve Gençlik Bilim Stratejisi ve Uygulama Planı**'nın 25 ve 50 yılı kapsayacak şekilde ve kurulacak Türkiye Yetenekleri Geliştirme Kurumu, MEB, Bilim Sanayii ve Teknoloji Bakanlığı (TÜBİTAK), TÜBA, Kalkınma Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, üniversite ve özel sektör iş birliğinde hazırlanması ve hayata geçirilmesi.

3. Çocuk Vakfı'nın Önerisi: “Uçsuz Bucaksız (Çocuk) Üniversitesi”

Her yaştan özel yetenekli bireyi kapsayacak; örgün, yaygın ve sargın eğitim boyutu olan “Uçsuz Bucaksız (Çocuk) Üniversitesi” modelinin geliştirilmesi ve kurulması.

4. Zekâ ve Yeteneklerin Eğitimi Konusunda Gündem Oluşturma Çalışmaları

Zekâ ve yetenek grupları arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin, örgün, yaygın ve sargın eğitimde “gelişme hakkı” çerçevesinde nitelikli eğitimi gündeme getirmek amacıyla Devlet, Hükümet, Üniversite, Toplum ve STK öncülüğünde yılda (en az) bir toplantı düzenlenmesi.